

**BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA
O'QUVCHILARNING KREATIV QOBILIYATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING SHAKL VA METODLARI**

Guliston davlat universiteti Ta'lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi (Boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Noriyeva Shohista Furqatovna

Ilmiy rahbarim

Raximov Baxtiyor Xudoyberdiyevich

Pedagogika fanlar doktori, professor

Annatsiya: Ushbu maqolada Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning shakl va metodlari, Matematika darslarida ijodkorlik qobiliyatlarining rivojlanishi boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'limning zaruriy yo'nalishi hisoblanishi to'g'risida ma'lumotlar berildi.

Kalit so'zlar: . Guruh, Boshlang'ich, o'quvchilar, San'at, taklif.

Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish shakllari va metodlari Matematika o'quvchilar boshlang'ich sinfdan boshlab ta'sir etadigan muhim o'quv fanidir. Garchi matematika ko'pincha faqat yodlash va qoidalarga rioya qilish haqida bo'lgan mavzu sifatida qaralsa-da, u ijodkorlikni shakllantiruvchi mavzu bo'lishi ham mumkin. O'qituvchilar o'quvchilarining ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berish uchun o'z darslariga ijodiy faoliyat va mashg'ulotlarni kiritishlari muhimdir.

Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilar ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda o'qituvchilar foydalanishi mumkin bo'lgan ba'zi shakl va usullar quyidagilardir:

1. O'yinlar va g'oyalalar. O'qituvchilar o'z o'quvchilarida ijodkorlikni targ'ib qilish yo'li sifatida matematik fikrlashni talab qiladigan o'yin va g'oyalardan foydalanishlari mumkin. Bu ishlar o'quvchilar darajasiga moslashtirilishi mumkin, ularni muammoli yechish ko'nikmalari va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

2. Ochiq-oshkora vazifalar: O'qituvchilar bir nechta mumkin bo'lgan yechim yoki yo'nalishlarga ega bo'lgan vazifalarni tayinlashlari mumkin, bu esa o'quvchilarga vazifaga bo'lgan yondashuvida ijodkor bo'lish imkonini beradi. Ochiq-oydin vazifalar o'quvchilarga qutbdan tashqarida fikrlash va matematika haqidagi tushunchalarini o'ziga xos usullarda qo'llash imkonini beradi.

3. Real-jahon applikasiya: O'qituvchilar o'z o'quvchilarida ijodkorlikni shakllantirish yo'li sifatida real dunyo matematika dasturlaridan namunalarni qo'llashlari mumkin. O'quvchilarga matematikaning real olam bilan qanday bog'langanligini ko'rsatib, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish uchun o'z bilimlarini qanday qo'llay olishlari haqida kreativ fikrlashni boshlashlari mumkin.

4. Guruh ishi va hamkorlik. O'qituvchilar o'z o'quvchilarida ijodkorlikni targ'ib qilish yo'li sifatida guruh ishini va hamkorligini rag'batlantirishlari mumkin. Birgalikda ishlash orqali talabalar g'oyalarni baham ko'rishlari va muammolarning yangi yo'nalishlarini keltirishlari mumkin. Bu, shuningdek, nuqtai nazar va g'oyalarning xilma-xilligini baham ko'rish imkonini beradi, bu esa yanada ijodkor echimlarga olib kelishi mumkin.

5. San'at va matematika integratsiyasi. O'qituvchilar o'z darslarida san'at va matematikani o'z o'quvchilarida ijodkorlikni targ'ib qilish yo'li sifatida umumlashtirishlari mumkin. Masalan, o'quvchilar matematik tushunchalar

yordamida geometrik shakl yoki dizaynlar yaratishlari, ya'ni matematik formulalar yoki tushunchalarning vizual tasvirlarini yaratishlari mumkin.

Matematika darslarida ijodkorlik qobiliyatlarining rivojlanishi boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'limning zaruriy yo'nalishi hisoblanadi. Ijodkorlikni tarbiyalash orqali o'quvchilar muammolarni yaxshiroq hal qila oladilar, tanqidiy fikrlashadi, matematik tushunchalarga turli nuqtai nazardan yondashadilar. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish maqsadida tarbiyalanuvchilar foydalanishi mumkin bo'lgan bir nechta shakl va usullar mavjud.

Yondashuvlardan biri ochiqdan-ochiq vazifalardan foydalanish orqali amalga oshirishdir. Ushbu vazifalar o'quvchilarga keng ko'lamli mumkin bo'lgan yechimlarga ega bo'lgani uchun o'z tafakkurida ijodkor va moslashuvchan bo'lish imkonini beradi. Ochiqdan-ochiq vazifalar o'quvchilarning muammolarni hal qilishda alternativ yondashuvlarni yaratish va o'z ijodkorligini yangi usullar bilan ifodalashga bo'lgan ishonchini shakllantirishga yordam beradi. Bunday vazifalarga misollar g'oyalar, algoritmik muammolar, tahmin o'yinlari va topishmoqlar bo'lishi mumkin. Yana bir usul – guruh muammosini hal qilish tadbirlarini qo'llash orqali amalga oshirish. Muammolarni guruhlash tadbirlari o'quvchilarni birgalikda ishlashga, fikrlarni baham ko'rishga, matematik muammolarning kreativ yechimlarini keltirishga undaydi. Guruh ishi bilan shug'ullanish orqali talabalar umumiy maqsadga erishish yo'lida harakat qilib, bir-birlarini ijodkor va qo'llab-quvvatlashni o'rganadilar. Hamkorlikdagi guruh ishi, shuningdek, o'quvchilarga o'zlarining kuchli tomonlari va hissalarini aniqlashga yordam beradi, shu bilan birga tengdoshlaridan saboq oladi. Uchinchi usul - o'quvchilarni matematikani darsdan tashqarida tadqiq qilishga undash. Bunga talabalar o'z qiziqishlarini pique qiladigan matematik tushunchalarni tadqiq qiladigan va o'rganadigan talabalar

boshchiligidagi tadqiqot loyihalari yoki o'quvchilar bilan matematikaning haqiqiy dunyo dasturlarini baham ko'rishlari mumkin bo'lgan matematiklarni taklif qilish orqali erishish mumkin. Sinfdan tashqarida qidiruv o'quvchilarning nuqtai nazarini barbod qilishi va ularni o'zlarining matematik modellari yoki ta'limotini yaratishga ilhomlantirishi mumkin. Nihoyat, matematika darslarida tajriba o'tkazishni rag'batlantirish muhimdir. Bunga o'quvchilarni o'zlari uchun ishlaydigan yechim topgunga qadar turli yo'nalishlarni sinab ko'rishga undaydigan manipulyativ, g'oya va o'yinlardan foydalanish orqali erishish mumkin. Matematika darslarida tajriba o'tkazish o'quvchilarga g'oyalarni tadqiq qilish, nazariya va tasavvurlarni sinab ko'rish imkonini beradi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyalanuvchilar foydalanishi mumkin bo'lgan bir nechta shakl va usullar mavjud. Ochiqdan-ochiq bajariladigan vazifalar, guruhli muammolarni hal qilish, darsdan tashqarida izlanish, tajriba o'tkazish o'quvchilarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga, muammoni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Ijodkorlikni tarbiyalash orqali o'quvchilar nafaqat yaxlit matematik, balki o'z mahoratini turli real-dunyo holatlariga tatbiq eta oladigan ijodkor fikrlovchilar ham bo'lib qoladilar. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish an'anaviy ta'lim usullaridan oshib ketadigan yanada mukammalroq yondashuvni talab etadi. O'yinlar va g'oyalar, ochiq-oshkora vazifalar, real dunyo dasturlari, guruh ishi, san'at integratsiyasini o'zida mujassamlashtirgan holda o'qituvchilar o'z o'quvchilariga matematik bilimlaridan tashqari ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Davletshin M.G., Do'stmuhamedova Sh., Mavlanov M., To'ychiyeva S. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. (O'quv metodik qo'llanma). Nizomiy nomidagi TDPU. 2004-yil. 102 b. 46-47 betlar.
2. Innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua - Toshkent. 2016
3. Jo'rayev P.X., Raximov B.X., Xomatov SH.F. Yangi pedagogik texnologiyalar. Muammoli ta'lim aasoslangan o'quv-metodik qo'llanma. -T.: Fan, 2005, 66 b.
4. Sultanov R. O., Yusupov M. R. (2020). Ta'limda matematika fanini o'qitishdagi muammolar va ularning yechimida axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ahamiyati. O`zMU xabarлари, 2(1/2/1), 144-147.